

Крістіна ТУРАНЬКА,

студентка факультету міжнародних відносин

Львівського національного університету імені Івана Франка.

м. Львів, Україна

ВІДНОВЛЕННЯ КУЛЬТУРНО-ОСВІТНЬОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ УКРАЇНИ В АСПЕКТІ ДІЯЛЬНОСТІ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

Повномасштабна військова агресія РФ проти України супроводжується безпрецедентними руйнуваннями. Відповідно, це ставить перед міжнародною спільнотою необхідність оперативного реагування, починаючи з гуманітарної допомоги і закінчуючи повноцінним стратегічним відновленням. У рамках останнього культурно-освітня інфраструктура України – заклади освіти, музеї, бібліотеки, архіви, культурно-історичні пам'ятки – стає одним із пріоритетних напрямів діяльності для міжнародних організацій, оскільки руйнування саме цієї інфраструктури країни є ударом по майбутньому нації та її ідентичності.

Мета дослідження – розкрити роль, механізми і сутність діяльності міжнародних організацій щодо надання гуманітарної допомоги та стратегічного відновлення культурно-освітньої інфраструктури України.

Стратегічне значення розвитку культурної сфери підтверджено на державному рівні крізь призму ухвалення «Стратегії розвитку культури в Україні на період до 2030 р.» [6]. Цей нормативно-правовий документ передбачає комплексний підхід до відновлення та модернізації культурно-освітньої інфраструктури – залучення і державних ресурсів, і міжнародної технічної допомоги. Реалізація операційного плану заходів на 2025–2027 рр. має здійснюватися за рахунок видатків державного та місцевих бюджетів, а також альтернативних джерел фінансування, не заборонених законодавством [6].

Важливою ланкою є координація зусиль центральних органів виконавчої влади, місцевих адміністрацій та органів місцевого самоврядування під час розроблення регіональних програм розвитку культури на виконання положень вищезазначеної Стратегії. Ця багаторівнева система управління забезпечує синхронізацію національних пріоритетів з локальними потребами громад, що постраждали від війни.

У контексті реалізації цієї Стратегії, на етапі гуманітарного реагування міжнародні організації зосереджені на забезпеченні безперервності освітнього процесу та захисті культурних цінностей в умовах військової агресії росії проти України. Міжнародні структури ЮНІСЕФ, УВКБ ООН та Освітній кластер ООН надають комплексну допомогу, яка передбачає невідкладне реагування і стратегічне відновлення освітньої системи, доповнюючи національні зусилля міжнародною експертизою та фінансовими ресурсами.

ЮНІСЕФ відіграє критично важливу роль у захисті прав та забезпеченні добробуту дітей, постраждалих від повномасштабної війни в Україні. Його діяльність охоплює не лише гуманітарну допомогу, але й підтримку освітньої та соціальної інфраструктури, що є основою для майбутнього відновлення. Організація активно працює над забезпеченням безперервності навчання для мільйонів дітей, чийі школи були пошкоджені або зруйновані, що охоплює і створення цифрових освітніх рішень, зокрема підтримку платформи «Всеукраїнська школа онлайн» [3, с. 100–103].

Поряд із цифровими ініціативами, ЮНІСЕФ також розгорнув мережу «Спільно», котра складається з фізичних і мобільних точок, де дітям та їхнім сім'ям надають комплексні послуги, включаючи освіту і психосоціальну підтримку. Фонд фінансує та надає обладнання для створення укриттів у школах, що є критично важливим для безпечного відновлення очного навчання у прифронтових регіонах [8].

Окрім гарантування безпеки освітнього процесу, ЮНІСЕФ відіграє провідну роль у підтримці освітнього сектору України, фокусуючись на невідкладній допомозі та стратегічному відновленні. Організація бере активну

участь у відновленні пошкоджених закладів освіти (зокрема, відповідно до плану відновлення пошкоджених шкіл до 1 вересня 2022/2023 н. р. у рамках співпраці Офісу Президента та ЮНІСЕФ в Україні), у забезпеченні матеріально-технічної бази, засобів навчання, придбанні комп'ютерного та іншого обладнання, програмного забезпечення. Важливим напрямом діяльності ЮНІСЕФ є також сприяння розширенню парку шкільних автобусів для закладів загальної середньої освіти, що забезпечує підвезення учнів до діючих закладів, особливо зі зруйнованих шкіл. Окрім того, ЮНІСЕФ підтримує розроблення освітніх програм та інструментів, за потреби забезпечує переорієнтацію окремих приміщень закладів освіти на пункти соціально-гуманітарної допомоги для внутрішньо переміщених осіб [4, с. 34].

Паралельно з діяльністю ЮНІСЕФ, Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (УВКБ ООН) активно долучається до забезпечення освітніх потреб внутрішньо переміщених осіб та інших вразливих категорій населення в контексті воєнних дій в Україні. Хоча первинний мандат УВКБ ООН традиційно зосереджений на захисті прав біженців, наданні житла та юридичної допомоги, проте організація визнає критичну важливість освітнього складника у своїй гуманітарній діяльності [7].

Відповідно до свого мандату УВКБ ООН гарантує, що всі діти з числа внутрішньо переміщених осіб мають рівний доступ до національної системи освіти. Це означає, що школи повинні забезпечувати можливість навчання переміщених дітей за стандартною державною навчальною програмою без будь-якої дискримінації. Реалізація цього завдання здійснюється через тісну співпрацю з місцевими органами освіти щодо інтеграції дітей-переселенців у шкільне середовище та створення сприятливих умов для їхнього навчання, включаючи забезпечення навчальними матеріалами, підручниками і шкільним приладдям [5].

УВКБ ООН також активно підтримує ремонт і реконструкцію шкільних будівель і культурних просторів, які можуть використовуватися внутрішньо переміщеними особами. Такі заклади часто потребують не лише відновлення

базової інфраструктури, а й адаптації до потреб дітей, які пережили травматичні події внаслідок війни. Організація також сприяє створенню освітніх програм та ініціатив, спрямованих на психосоціальну підтримку переміщених дітей та їхню адаптацію в новому освітньому середовищі, забезпечуючи комплексний підхід до вирішення освітніх потреб найбільш вразливих категорій населення в умовах воєнних дій [1].

Координуючу роль у цих процесах відіграє Освітній кластер ООН, котрий як координаційний механізм об'єднує зусилля різних міжнародних організацій, неурядових організацій та урядових структур, пов'язаних з освітою в надзвичайних ситуаціях. Кластер оцінює освітні потреби в постраждалих регіонах, координує розподіл гуманітарної допомоги та запобігає дублюванню зусиль різних організацій, забезпечуючи синергію між діяльністю ЮНІСЕФ, УВКБ ООН та інших партнерів.

Освітній кластер сприяє розгортанню тимчасових освітніх просторів, включаючи мобільні класи та адаптовані приміщення, що дозволяє швидко відновити доступ до освіти в регіонах, де шкільна інфраструктура зруйнована. Організація надає навчальні матеріали масового характеру: підручники, зошити, канцелярське приладдя, інструктивні матеріали та навчальні посібники для вчителів. Кластер також надає освітянам цифрові інструменти для дистанційного навчання і проводить навчання з їх використання, доповнюючи зусилля ЮНІСЕФ у цифровізації освіти. Важливою діяльністю кластера є інтеграція програм психосоціальної підтримки в освітній процес, включаючи навчання вчителів роботі з травмованими дітьми, створення безпечного освітнього середовища та запровадження соціально-емоційного навчання. Освітній кластер також контролює якість освітніх послуг, збирає дані про стан системи освіти в контексті конфлікту та координує стратегічне планування відновлення освітнього сектору [2].

Ця робота Освітнього кластеру ООН узгоджується з аналогічними ініціативами УВКБ ООН та ЮНІСЕФ, створюючи комплексну систему підтримки для дітей, постраждалих від війни.

Таким чином, діяльність міжнародних організацій у сфері гуманітарної допомоги та відновлення культурно-освітньої інфраструктури України відіграє критично важливу роль у збереженні освітнього потенціалу нації та її культурної ідентичності в умовах війни. ЮНІСЕФ, УВКБ ООН та Освітній кластер ООН забезпечують комплексний підхід, який поєднує невідкладне гуманітарне реагування з довгостроковими стратегіями системного відновлення, створюючи синергію між міжнародною експертизою та національними пріоритетами. Координована робота цих організацій охоплює весь спектр освітніх потреб – від розгортання тимчасових навчальних просторів і забезпечення цифровими інструментами до психосоціальної підтримки травмованих дітей та реконструкції зруйнованих освітніх закладів. Особливої важливості набуває інтеграція міжнародних ініціатив у національну «Стратегію розвитку культури до 2030 р.», що забезпечує узгодженість дій різних рівнів влади та міжнародних партнерів у досягненні спільної мети. Така багаторівнева система підтримки має вирішальне значення для запобігання втраті освітнього потенціалу цілого покоління та підтримання відчуття нормальності у дітей, які пережили травматичний досвід війни.

Успішна реалізація цих ініціатив створює міцний фундамент для майбутнього відновлення України як сучасної європейської держави з розвиненою культурно-освітньою інфраструктурою та збереженою національною ідентичністю.

Список використаної літератури

1. Внутрішньо переміщені особи (ВПО). *Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (УВКБ ООН) в Україні*. 2024. URL: <https://www.unhcr.org/ua/internally-displaced-persons-idp> (дата звернення: 22.11.2025).
2. Кластери гуманітарного реагування. *Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (УВКБ ООН) в Україні*. 2024. URL: <https://www.unhcr.org/ua/clusters> (дата звернення: 22.11.2025).

3. Ніколайчук Ю. Соціальна підтримка сімей з дітьми в умовах війни. *Освіта і наука України в умовах війни та миру: суспільні виклики та перспективи розвитку* : зб. наук. праць XXV Всеукр. наук.-практ. конф. (Хуст, 25–26 берез. 2025 р.). Ч. 1. Хуст : КІП, 2025. С. 100–104.

4. Освіта України в умовах воєнного стану : інформ.-аналіт. зб. Київ, 2022. 358 с.

5. Прийнято Закон. *Офіційний портал Верховної Ради України*. URL: <https://www.rada.gov.ua/news/Novyny/187642.html> (дата звернення: 22.11.2025).

6. Про схвалення Стратегії розвитку культури в Україні на період до 2030 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2025–2027 роках. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/293-2025-p#Text> (дата звернення: 22.11.2025).

7. Управління Верховного Комісара ООН (УВКБ). *Постійне представництво України при Відділенні ООН та інших міжнародних організаціях у Женеві*. 2023. URL: <https://geneva.mfa.gov.ua/posolstvo/2603-refugees> (дата звернення: 22.11.2025).

8. ЮНІСЕФ Україна. Спільно: соціальна підтримка. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/spilno-social-support> (дата звернення: 21.11.2025).